

Stanisław Głowa

"Gnade als Freiheit : kleine theologische Beiträge", Karl Rahner, Freiburg-Basel-Wien 1968 : [recenzja]

Collectanea Theologica 39/3, 196-197

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

czej pisarza mogą się okazać ciekawe dla historii literatury. Pokazują bowiem, że przy użyciu specjalnych metod psychologicznych możliwe jest odtworzenie zasadniczych cech osobowości pisarza wyłącznie na podstawie analizy dzieł jego literackiej twórczości. Dzięki temu otwiera się perspektywa odtworzenia obrazu psychiki twórcy nawet w wypadku, kiedy brak jest innych przekazów źródłowych.

Sz. W. Ślaga w artykule *Pojęcie i wartość poznawcza modelowania biologicznego* wprowadza czytelnika na teren cybernetyki, mianowicie tego jej działu, który zajmuje się zagadnieniami „podobieństw i analogii pomiędzy procesami sterowania i regulacji w maszynach i żywych organizmach” (s. 97). Dla zainteresowanych tą sprawą filozofów przyrody szczególnie cenny wydaje się wysiłek autora zmierzający do uściślenia zasadniczych pojęć z tego zakresu oraz formułowania najważniejszych postulatów wyznaczających granice naukowej przydatności metody modelowania w biologii.

Zakwestionowane przez pozytywizm prawny istnienie prawa naturalnego stało się w ostatnim trzydziestolecu przedmiotem intensywnych badań prowadzonych głównie przez etnologów amerykańskich. Wyniki tych badań zreferowane przez Hannę Waśkiewicz w artykule *Powszechność prawa naturalnego* dostarczają wartościowego materiału empirycznego na potwierdzenie dwu przede wszystkim tez, których znaczenia dla filozofii prawa i moralności nie trzeba podkreślać: 1° pewne elementy prawa naturalnego występują w świadomości moralno-prawnej niektórych ludów afrykańskich; 2° pojęcie prawa naturalnego znane jest nie tylko cywilizacji chrześcijańskiej, ale także cywilizacjom i systemom religijnym pozachrześcijańskim (judaizm, islam, hinduizm, buddyzm, kultury i religie chińskie).

Materiały i recenzje obejmują następujące działy filozofii: metafizykę i teorię poznania, historię filozofii, filozofię przyrody, psychologię i etykę. Zawarte w nich omówienia mają za przedmiot cenniejsze pozycje literatury filozoficznej zarówno krajowej, jak i zagranicznej.

Ks. Tadeusz Ślipko SJ, Warszawa-Kraków

KARL RAHNER, *Gnade als Freiheit. Kleine theologische Beiträge*, Freiburg-Basel-Wien 1968, Herder, s. 281.

K. Rahnera nie trzeba przedstawiać żadnemu chyba czytelnikowi. O ile jednak z jego nazwiskiem kojarzy się poważna działalność naukowa i prace teologiczne, przeważnie pisane trudnym językiem, to w obecnym wypadku mamy do czynienia z czymś prawie zaskakującym. Obecne dziełko ikazuje Rahnera już nawet nie jako popularyzatora wiedzy teologicznej, ale głównie jako publicystę i prawie dziennikarza. Składają się na nie drobne prace i artykuły, wypowiedzi w telewizji, w radio, wywiady, medytacje i okolicznościowe przemówienia. Tematyka jest pozornie różnorodna: od rozważań na temat teologii wolności, poprzez instytucjonalną i personalną obojętność, poprzez kościelną demokrację i głęboko rozumianą odpowiedzialność każdego katolika w posoborowym Kościele aż do okolicznościowych przemówień z okazji jubileuszów R. Guardini, E. Przywary i odsłonięcia w Monachium pomnika ku czci członków antyfaszystowskiej organizacji „Białej Róży”, zamordowanych przez hitlerowców. W rzeczywistości jednak wybrany tytuł dziełka *Gnade als Freiheit* oznacza więź zespalającą w jedno poruszone tematy: jest nią nasza ludzka wolność, uczestnicząca w wolności Bożej i uwolniona przez łaskę Bożą od samoograniczenia, co w konsekwencji sprawia, że sama łaska staje się naszą wolnością.

Bogactwo i jednocześnie zawilość stylu Rahnera sprawia, że według artobliwego powiedzenia ludzi dobrze obeznych na językiem niemieckim,

jego dzieła muszą być „przetłumaczone” na niemiecki, aby się stały w pełni zrozumiałe. Kto jednakże przebrnie przez tę trudną zewnętrzną barierę, dozna uczucia podziwu, jak bogatą jest umysłowość autora, jak szeroko i w nowym świetle widzi cały wachlarz problemów dzisiejszego Kościoła, a jednocześnie jak głęboką przejawia współodpowiedzialność za współczesny kształt religijności chrześcijańskiej. Tej właśnie współodpowiedzialności w Kościele posoborowym dotyczy jedna część omawianego dziełka (s. 199—251), której poświęcimy teraz chwilę uwagi.

Autor porusza najpierw w ogólnym zarysie potrzebę odpowiedzialności chrześcijan za Kościół posoborowy i wierności wobec tradycji. Zaznacza, iż należy rozróżnić między tym, co zawsze pozostaje z przeszłości jako trwałe i tym, co w konkretnym kształcie teraźniejszości przyobлека się w najbardziej aktualne formy. Dalej zwraca uwagę na istnienie dzisiaj okresu przejściowego, co np. w życiu Kościoła posoborowego tak niekiedy dotkliwie zaznacza się, a co trzeba przyjąć jako fakt. Wskazuje na konkretną współpracę, do której wszyscy są powołani w wytwarzaniu nowych form kościelnego życia, a wreszcie zaznacza potrzebę cierpliwości połączonej z nadzieją. Szczególnie ciekawe jednak z tego działu są dwie jego wypowiedzi lub raczej apele: *An einen besorgten Katholiken* (s. 216—221) — czyli do katolika zatroskanego głębokimi zmianami zachodzącymi w Kościele posoborowym¹, w którym cierpliwie tłumaczy potrzebę zmian oraz *An einen ungeduldigen Katholiken* (s. 222—226), do katolika niecierpliwego i zaniepokojonego powolnym tempem tychże zmian. Mówiąc o potrzebie cierpliwości, wskazuje jednocześnie na naturę Kościoła jako Kościoła pielgrzymującego, który mimo wszystko pozostaje Kościołem grzeszników, dążącym do świętości i stąd wymagającym ustawicznej reformy. Reforma ta i stały rozwój mimo powolnego niekiedy tempa, przecież należą do samej natury Kościoła. W innym, obszernym jak na tę książkę eseju, *Aufgabe der Stunde* (s. 231—251) wskazuje na niektóre zadania stojące przed wszystkimi katolikami po soborze, zarówno tymi, co są zatroskani wdarciem się „nowego” w spokojne życie Kościoła, jak i tymi, co są zniecierpliwieni powolną realizacją tych przecież niezbyt rewolucyjnych postulatów soborowych. Do tych zadań należy m. in. konieczność wyłożenia stałego posłannictwa Chrystusa w sposób nowy i w atmosferze swobodnej dyskusji, zwrócenie uwagi na personalny charakter wiary, szczere przejęcie się reformatorskimi zachętami soboru, formowanie dojrzałych i odpowiedzialnych chrześcijan, a także właściwe rozumienie urzędu nauczycielskiego Kościoła i kościelnego posłuszeństwa. Dale ważną jest rzeczą rozwój dobrze rozumianej moralności osobistej i osobowej, przyjętej jako własna, a nie tylko przestrzeganej z lęku przed władzą kościelną, a wreszcie lepsze ukształtowanie stosunków między stanem kapłańskim i laikatem.

Wskazane wyżej zagadnienia są tylko jednym z aspektów bogatej i świeżej tematyki poruszonej przez Rahnera, który nie waha się użyć swego pióra do podejmowania także innych, drugorzędnych i tylko luźno związanych z teologią zagadnień. Książka jednocześnie stanowi jeden z przykładów coraz powszechniej występującej dzisiaj publicystyki teologicznej, której poświęcają się nawet wybitni teologowie.

Ks. Stanisław Głowa SJ, Warszawa

¹ Ten apel ukazał się po polsku, w tłumaczeniu H. Bogackiego SJ: *Do zatroskanych katolików, kapłanów i świeckich* Collectanea theologic 37 (1967) fasc. III, s. 5—9.